

SKUPŠTINA CRNE GORE
Odbor za rodnu ravnopravnost

GODIŠNJI IZVJEŠTAJ O RADU ODBORA ZA 2022. GODINU

Podgorica, januar 2023.

SADRŽAJ

UVOD	1
ČLANSTVO U ODBORU	2
OPŠTI PODACI O RADU	3
REALIZACIJA GODIŠNJEG PLANA RADA	4
PREDLOZI ZAKONA KOJE JE PODNIJELA VCG	5
OSTALA AKTA	7
TEMATSKE SJEDNICE	12
ŽENSKI PARLAMENT	15
AKCIONI PLAN ZA RODNO ODGOVORNU SKUPŠTINU	17
UČEŠĆE CIVILNOG SEKTORA U RADU ODBORA	17
OSTALE AKTIVNOSTI	18

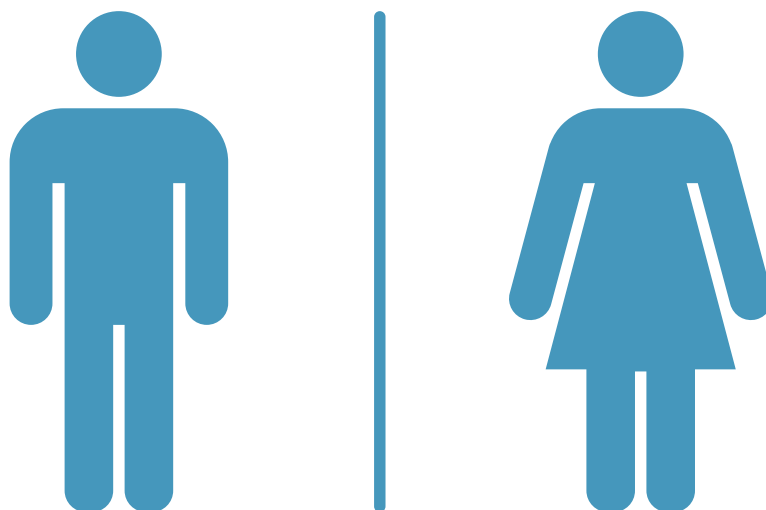

UVOD

Shodno članu 40 Poslovnika Skupštine Crne Gore („Službeni list RCG”, br. 51/06, 66/06, Službeni list CG”, br. 88/09, 80/10, 39/11, 25/12, 49/13, 32/14, 42/15, 52/17, 17/18, 47/19, 112/20, 129/20 i 65/21) Odbor za rodnu ravnopravnost razmatra predloge zakona, drugih propisa i opštih akata koji se odnose na ostvarivanje načela rodne ravnopravnosti; prati primjenu ovih prava kroz sprovođenje zakona i unapređivanje principa rodne ravnopravnosti, posebno u oblasti prava djeteta, porodičnih odnosa, zapošljavanja, preduzetništva, procesa odlučivanja, obrazovanja, zdravstva, socijalne politike i informisanja; učestvuje u pripremi, izradi i usaglašavanju zakona i drugih akata sa standardima evropskog zakonodavstva i programima Evropske unije koja se odnose na rodnu ravnopravnost; afirmiše potpisivanje međunarodnih dokumenata koji tretiraju ovo pitanje i prati njihovu primjenu; saraduje sa odgovarajućim radnim tijelima drugih parlamenata i nevladinim organizacijama iz ove oblasti.

Odbor u okviru svoje nadležnosti prati i ocjenjuje usklađenost zakona Crne Gore sa pravnom tekovinom Evropske unije i, na osnovu izvještaja Vlade, prati i ocjenjuje primjenu zakona, posebno zakona iz kojih proizilaze obaveze usaglašene sa pravom Evropske unije.

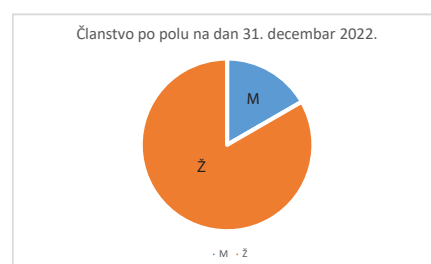

ČLANOVI/ICE ODBORA ZA RODNU RAVNOPRAVNOST

Na Trećoj sjednici Drugog redovnog (jesenjeg) zasijedanja Skupštine Crne Gore u 2020. godini, 17. decembra 2020. godine, Skupština Crne Gore donijela je Odluku o izboru predsjednika i članova stalnih odbora Skupštine Crne Gore 27. saziva. Članom 1 tačkom 9 propisano je da Odbor za rodnu ravnopravnost ima predsjednika i 12 članova.

Na dan 31. decembar 2022. godine, članstvo u odboru čine:

- Božena Jelušić predsjednica Odbora,
- Vesna Pavićević, zamjenica predsjednice
- Jelena Božović, članica
- Maksim Vučinić, član
- Tamara Vujović, članica
- Aleksandra Vuković, članica
- Dragica Sekulić, članica
- Lidija Kljajić, članica
- dr Valentina Minić, članica
- Jovanka Bogavac, članica
- Nela Savković Vukčević, članica
- Budimir Aleksić, član.

U nastavku su izmjene u članstvu Odbora, od formiranja 27. saziva:

PRETHODNI ČLAN/ICA	NOVI ČLAN/ICA (ZAMJENA)
Strahinja Bulajić,	Radoš Zečević (Službeni list Crne Gore br.38/21 od 9. april 2021.godine) prof.dr Budimir Aleksić (Službeni list Crne Gore br.140/21 od 30. decembar 2021.godine)
Danijela Đurović	Izabrana za predsjednicu Skupštine na Prvoj sjednici Prvog redovnog (proljećnjeg) zasijedanja u 2022. godini, dana 28. aprila 2022. godine (Službeni list Crne Gore, br. 47/22 od 28. aprila 2022.godine)
Zdenka Popović	dr Valentina Minić (Službeni list Crne Gore br.151/22 od 30. decembra 2022.godine)
Suzana Pribilović	Lidija Kljajić (Službeni list Crne Gore br.110/22 od 5. oktobar 2022.godine)
Abaz Dizdarević	Nela Savković – Vukčević (Službeni list Crne Gore br.84/22 od 1. avgust 2022.godine)
Bogdan Fatić	ostavka 2.septembar 2022.godine Jovanka Bogavac (Službeni list Crne Gore br.132/22 od 5. decembar 2022.godine)

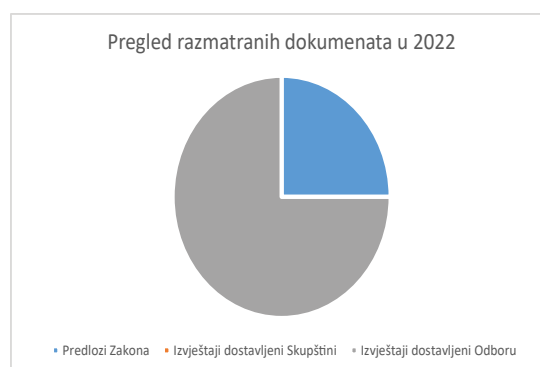
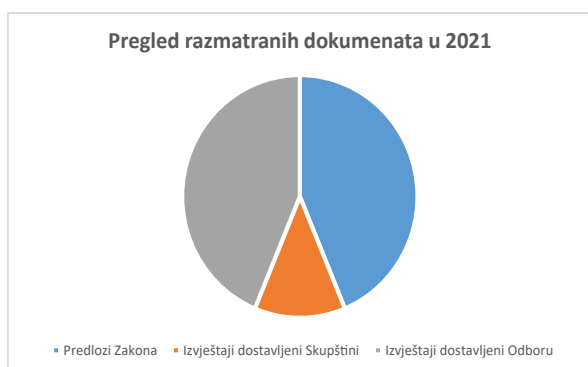
OPŠTI PODACI O RADU ODBORA U 2022. GODINI

Odbor je tokom 2022. godine održao 12 sjednica, u ukupnom trajanju od 27 sati i 5 minuta, na kojima su razmatrane 24 tačke.

U nastavku je pregled informacija o sjednicama, sa uporednim podacima za 2021. godinu.

BROJ SJEDNICA		BROJ TAČKA		TRAJANJE U H		TRAJANJE U DAN.		UČEŠĆE NA SJEDNICAMA	
2021	2022	2021	2022	2021	2022	2021	2022	2021	2022
16	12	38	24	37h25m	27h5m	17	12	104	221

Zakoni/ Izmjene i dopune	Amandmani	Podnijeti amandmani	Izveštaji dostavljeni Skupštini	Izveštaji dostavljeni Odboru	Konsultativna saslušanja	Kontrolna saslušanja
2021 2022	2021 2022	2021 2022	2021 2022	2021 2022	2021 2022	2021 2022
7 2	/ /	/ /	2 /	7 6	1 /	1 /

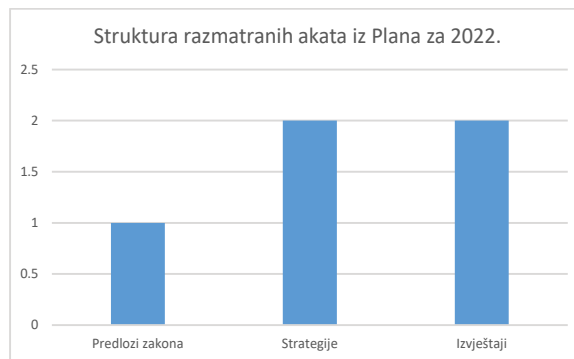
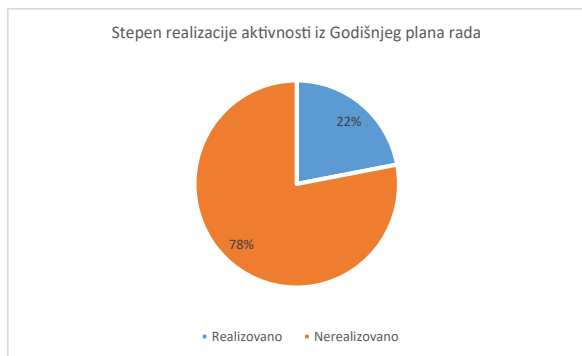

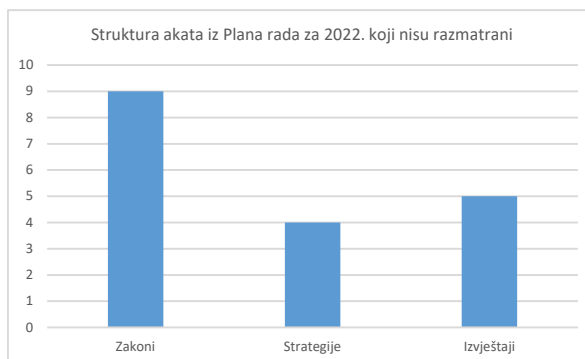
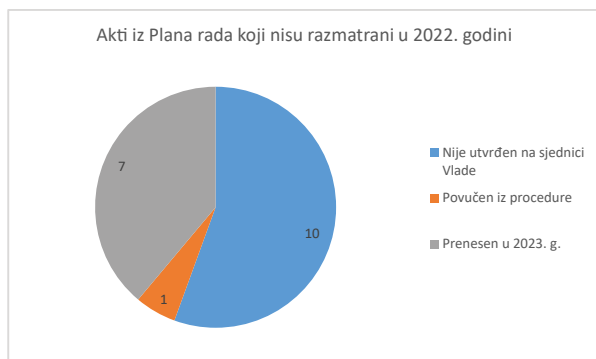
REALIZACIJA GODIŠNJEG PLANA RADA ZA 2022. GODINE

Imajući u vidu da se Godišnji plan rada Odbora oslanja na Plan rada Vlade za tekuću godinu, tako je dinamika rada Odbora i u ovoj godini bila vezana za dinamiku rada Vlade.

Odbor za rodnu ravnopravnost Skupštine Crne Gore je od 23 aktivnosti predviđene u normativnom dijelu Plana rada Odbora za 2022.godinu realizovao 5 aktivnosti, a 18 aktivnosti nije realizovao.

Aktivnosti predviđene Planom rada Odbora za 2022. godinu nisu realizovane iz razloga što 10 akata predviđenih Planom rada nisu utvrđeni na sjednici Vlade, 1 Predlog zakona je povučen iz procedure, a 7 akata biće razmatrano na sjednicama Odbora tokom 2023.godine.

1. PREDLOZI ZAKONA KOJI SU RAZMOTRENI NA SJEDNICAMA ODBORA

1.1 PREDLOG ZAKONA KOJI JE PODNIJELA VLADA CRNE GORE

Predlog zakona o budžetu Crne Gore za 2023. godinu

Predlagač: Ministarstvo finansija

EPA 614 XXVII

Broj akta: 33/22-5

- *Predlog zakona je razmotren i podržan na 27.sjednici Odbora, održanoj 12. decembra 2022.godine.*
- *Predlog zakona Skupština Crne Gore 27. saziva usvojila je na Četvrtoj sjednici Drugog redovnog (jesenjeg) zasijedanja u 2022. godini, dana 27. decembra 2022. godine.*
- *Zakon je objavljen u „Službenom listu Crne Gore“ broj 152/22 od 30.12.2022. godine*

Odbor je, u skladu sa članom 137 stav 2 Poslovnika Skupštine, razmotrio i jednoglasno podržao Predlog zakona o budžetu Crne Gore za 2023. godinu, u dijelu koji se odnosi na rodno odgovorno budžetiranje kao integralni dio programskog budžeta i orodnjeno-sti budžetskog ciklusa.

Tokom rasprave, Odbor je pozdravio korake koji su učinjeni u uvođenju rodno odgovornog budžetiranja u Predlog zakona o budžetu Crne Gore za 2023. godinu, koji u obrazloženju Predloga zakona sadrži pregled aktivnosti usmjerenih na uvođenje rodno odgovornog budžetiranja, kao i pregled budžetskih jedinica koje su prepoznale rodnu komponentu u realizaciji planiranih aktivnosti za 2023. godinu. Odbor je konstatovao da uvedene izmjene omogućuju veću vidljivost budžetskih linija iz kojih se finansiraju aktivnosti u oblasti rodne ravnopravnosti, što olakšava način njihovog razmatranja sa aspekta nadležnosti Odbora za rodnu ravnopravnost.

Odbor smatra da je neophodno nastaviti sa aktivnostima na orodnjavanju programskog budžeta, te da je potrebno da se u samom dokumentu nađu jasnije smjernice kako će pojedine potrošačke jedinice sprovoditi politike iz oblasti rodne ravnopravnosti, ali i kako se on može pratiti sa aspekta rodno osjetljivog budžetiranja. Takođe, konstatovano je da je neophodno da Vlada Crne Gore učini napor kako bi se izradile smjernice za orodnjavanje Kapitalnog budžeta, uvažavajući značaj rodnih razlika koje postoje i u oblasti infrastrukturnih projekata i kapitalnih investicija.

Neophodno je da Vlada Crne Gore učini napor kako bi se izradile smjernice da bi se kroz zakon o završnom računu budžeta za 2022. godinu, mogla pratiti primjena Zakona o rodnoj ravnopravnosti, prije svega čl. 3 i 14, ali i da se budžet za 2024. godinu planira na način da se kvalitetnije i preciznije prepoznaju rashodi za aktivnosti iz oblasti rodne ravnopravnosti.

1.2. PREDLOG ZAKONA KOJI JE PODNIO/LA POSLANIK/CA

Predlog zakona o dopunama Zakona o porezu na dodatu vrijednost

Predlagač: poslanik Andrija Popović

EPA 485 XXVII

- *Predlog zakona je razmotren i podržan na 22. sjednici Odbora, održanoj 24. juna 2022. godine.*
- *Predlog zakona Skupština Crne Gore 27. saziva usvojila je na a Trećoj sjednici Drugog redovnog (jesenjeg) zasijedanja u 2022. godini, dana 12. decembra 2022. godine.*

Odbor je, u skladu sa članom 137 stav 2 Poslovnika Skupštine, razmotrio Predlog zakona o dopunama Zakona o porezu na dodatu vrijednost u dijelu svoje nadležnosti. Tokom diskusije ukazano je da nulta stopa oporezivanja treba da bude trajna, a ne ograničavajuća do kraja 2022. godine, a ukoliko to nije moguće, da se sredstva prikupljena po smanjenoj stopi PDV od 7%, izdvoje u posebne fondove odnosno programe kojim bi se adresirale aktivnosti usmjerene na menstrualno siromaštvo u Crnoj Gori. Ovakav primjer već postoji u Velikoj Britaniji i sredstva dobijena od PDV-a na sanitarne proizvode se dodjeljuju projektima koji poboljšavaju živote žena i djevojčica u nepovoljnom položaju.

Ocijenjeno je da je neophodno u narednom periodu sprovesti istraživanje o menstrualnom siromaštvo u Crnoj Gori, koje bi pokazalo koji su to iznosi koji su potrebni ženama na mjesečnom, odnosno godišnjem nivou za zadovoljenje higijenskih potreba, platežnu moć žena, dostupnost ovih proizvoda svima, tabuiziranost same teme u društvu i svakodnevnom životu i dr. Takođe, predloženo je i uvođenje besplatnih menstrualnih proizvoda za sve žene.

Nakon rasprave, Odbor je, jednoglasno, podržao Predlog zakona o dopunama Zakona o porezu na dodatu vrijednost, i predložio Odboru za ekonomiju, finansije i budžet, kao matičnom odboru, da predloži Skupštini Crne Gore da usvoji Predlog zakona o dopunama Zakona o porezu na dodatu vrijednost, uzevši u obzir da menstrualne proizvode ne treba oporezivati ni nakon 1.1. 2023. godine, odnosno da se oporezuju nultom stopom poreza.

2. OSTALA AKTA

2.1. III Izvještaj o sprovođenju Konvencije o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena (CEDAW)

- *III Izvještaj o sprovođenju Konvencije o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena (CEDAW) Vlada Crne Gore je razmotrila i usvojila, na 40. sjednici održanoj 23. septembra 2021.godine.*
- *Na 18. sjednici Odbora, održanoj 28. marta 2022.godine Odbor je upoznat sa sadržajem III Izvještaja o sprovođenju Konvencije o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena (CEDAW).*
- *Izvještaj su predstavili mr Bojan Božović, državni sekretar u Ministarstvu pravde, ljudskih i manjinskih prava i Biljana Pejović, načelnica Direkcije za rodnu ravnopravnost u Ministarstvu pravde, ljudskih i manjinskih prava.*

III Periodični izvještaj Vlada Crne Gore je razmotrila i usvojila, na 40. sjednici održanoj 23. septembra 2021. godine, koji je nakon toga proslijeđen CEDAW Komitetu. Izvještaj je dao pregled realizovanih mjera i preduzetih aktivnosti svih aktera na koje se odnose date preporuke u periodu od četiri godine. Izvještaj je urađen u skladu sa usaglašenim smjernicama za izvještavanje o primjeni međunarodnih ugovora iz oblasti ljudskih prava. Kao prilog poslati su aneksi koji sadrže statističke podatke. Procesom izrade III Periodičnog izvještaja koordinirala je Direkcija za rodnu ravnopravnost Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava, koja je za taj posao dobila ekspertsku pomoć Kancelarije UNDP u Crnoj Gori.

Na početku rada na Nacrtu izvještaja pozvani su da daju svoj prilog: Odbor za rodnu ravnopravnost Skupštine Crne Gore, sva ministarstva u Vladi Crne Gore i drugi organi uprave, kao i sudstvo, tužilaštvo, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda i 36 nevladinih organizacija, kao i međunarodne organizacije sa kancelarijom u Crnoj Gori.

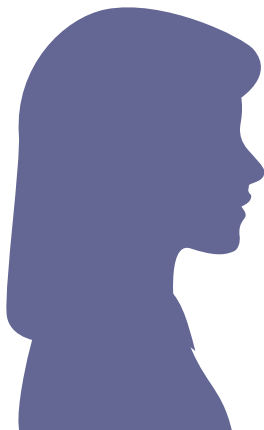

Tokom diskusije istaknuta je važnost saradnje izvršne i zakonodavne vlasti po pitanju rodne ravnopravnosti, kao i da je neophodno dodatno osnažiti i bolje pozicionirati Direkciju za poslove rodne ravnopravnosti. Takođe, konstatovano je da žene žrtve nasilja imaju veće povjerenje u nevladin sektor nego u institucije sistema, i da policajci, tužioci, sudije i svi drugi koji postupaju u slučajevima nasilja u porodici i nasilja nad ženama moraju proći specijalizovane obuke za rad sa žrtvama nasilja.

Ocijenjeno je da je važno da se uspostavi profesionalni i odnos povjerenja sa žrtvom kojoj treba saopštiti sva prava koja u postupku ima i to na način koji je neće odvratiti od namjere da konačno prekine ciklus nasilja, zbog čega profesionalci moraju biti vrlo obazrivi. Najavljene su dopune Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći, Zakona o krivičnom postupku i Krivičnog zakonika Crne Gore koji će olakšati žrtvama nasilja cijeli proces prilikom prijave nasilja.

2.2. Strategija socijalne inkluzije Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2021-2025. sa Akcionim planom za 2021. godinu

- *Strategiju socijalne inkluzije Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2021-2025. sa Akcionim planom za 2021. godinu donijela je Vlada Crne Gore na sjednici 2. septembra 2021. godine.*
- *Strategiju socijalne inkluzije Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2021-2025. s Akcionim planom za 2021. godinu Odbor je razmotrio na 20. sjednici Odbora, održanoj 7. aprila 2022. godine.*
- *Strategiju socijalne inkluzije Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2021-2025. s Akcionim planom za 2021. godinu predstavili su mr Sokolj Beganaj, načelnik u Direkciji za inkluziju Roma i Egipćana u Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava i Mirjana Vlahović Andrijašević, generalna direktorica u Direktoratu za ljudska prava u Ministarstvu pravde, ljudskih i manjinskih prava.*

Strategija socijalne inkluzije Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2021-2025. s Akcionim planom za 2021. godinu usklađena je sa Evropskim okvirom za Rome 2020-2030, svim nacionalnim krovim i sektorskim strategijama, koje su od značaja za konkretnu javnu politiku, sa obavezama iz procesa pregovora Crne Gore sa Evropskim unijom, „Deklaracijom partnera Zapadnog Balkana o Romima i proširenju EU” i sa drugim međunarodnim obavezama Crne Gore. U cilju praćenja realizovanih aktivnosti Vlada je 2021. formirala Komisiju za praćenje sprovođenja Strategije, odnosno Akcionog plana. Akcioni plan za 2021. godinu je urađen uz podršku Regionalnog savjeta za saradnju koji implementira regionalni projekat „Integracija Roma 2020“.

Ukupna finansijska sredstva koja su utrošena za 2021. godinu: Iz budžeta Crne Gore utrošeno je 835.152,46€ (54% utrošenih sredstava), donatorskih sredstva: 556.666.00€ (36%), IPA donacija: 132. 000.00€ (9%), Budžet lokalnih samouprava: 208.300.00€.

Strategijom i Akcionim planom obuhvaćene su sljedeće oblasti: diskriminacija, siromaštvo, politička i društvena participacija, stanovanje, obrazovanje, zapošljavanje, zdravlje, građanski status i lična dokumenta i socijalna i porodična zaštita.

Tokom diskusije ukazano je na neprimjeren naziv anticiginizam, što govori o percepciji građana prema ovoj populaciji. Takođe, iskazana je zabrinutost stepenom siromaštva ove populacije, kao i čestim pojavama ugovorenih brakova i prosjačenjem djece iz ove populacije. Problemu prosjačenja treba u narednom periodu posvetiti posebnu pažnju, što posebno obavezuje nadležne državne organe (policija) da promptno djeluju. Konstatovano je da određeni broj pripadnika ove populacije ima neriješen pravni status, što im onemogućava ostvarivanje čitavog niza njihovih prava. Potrebno je stimulisanje obrazovanja ove populacije kroz već postojeće ili neke druge mjere i aktivnosti.

2.3. Izvještaj o sprovođenju Nacionalne strategije rodne ravnopravnosti 2021 - 2025, sa Akcionim planom za 2021. godinu

- *Izvještaj o sprovođenju Nacionalne strategije rodne ravnopravnosti 2021 – 2025, sa Akcionim planom za 2021. godinu usvojila je Vlada Crne Gore na sjednici 20. aprila 2022. godine.*
- *Izvještaj o sprovođenju Nacionalne strategije rodne ravnopravnosti 2021 – 2025, sa Akcionim planom za 2021. godinu Odbor je razmotrio na 22. sjednici Odbora 24. juna 2022.godine.*
- *Izvještaj o sprovođenju Nacionalne strategije rodne ravnopravnosti 2021 – 2025, sa Akcionim planom za 2021. godinu predstavili su Fatmir Gjeka, ministar ljudskih i manjinskih prava i Biljana Pejović, načelnica Odjeljenja za poslove rodne ravnopravnosti u Ministarstvu ljudskih i manjinskih prava.*

Strategijom je postavljen cilj da se do 2025. godine u svim oblastima društvenog života dostigne veći stepen rodne ravnopravnosti. Istaknuto je da je usled kašnjenja sa budžetom, realizovano samo 50% planiranih aktivnosti realizovano. U saradnji sa Misijom OEBS-a u Crnoj Gori kreiran je Instrument za procjenu stepena orodnjenosti javnih politika. Kroz IPA 2018, „Komuniciranje rodne ravnopravnosti“, koji se sprovodi sa UNDP-jem, Ministarstvom kulture i medija koji finansira Evropska unija, razvijena je onlajn platforma za obučavanje zaposlenih u javnoj upravi i javnim komunikacijama. Realizacija Akcionog plana za 2021. godinu finansirana je uglavnom projektnim sredstvima dugogodišnjih partnerskih međunarodnih organizacija (Misija OEBS, Kancelarija UNDP) i iz donatorskih sredstava. Konstatovano je da je kašnjenje sa usvajanjem drugih ključnih dokumenata na državnom nivou tokom prethodne godine uslovalo objektivnu nemogućnost realizacije zadatih ciljeva.

Predloženo je da Odbor za rodnu ravnopravnost uputi inicijativu Vladi Crne Gore da obavi razgovor sa rukovodstvom Univerziteta Crne Gore i da inicira i ubrza osnivanje rodnih studija. Kroz diskusiju je ukazano i na problem učešća žena u politici i predloženo da Odbor uputi zaključak predsjednici Skupštine Crne Gore, članovima/icama Odbora za sveobuhvatnu reformu izbornog zakonodavstva i predsjednicima/ama svih poslaničkih klubova o važnosti poštovanja principa rodne ravnopravnosti.

2.3. Konačan izvještaj DRI o reviziji uspjeha „Uspješnost sprovođenja Nacionalnog programa za rano otkrivanje raka dojke“

- *Konačan izvještaj DRI o reviziji uspjeha „Uspješnost sprovođenja Nacionalnog programa za rano otkrivanje raka dojke“ Državna revizorska institucija dostavila je Odboru 26. septembra 2022.godine.*
- *Konačan izvještaj DRI o reviziji uspjeha „Uspješnost sprovođenja Nacionalnog programa za rano otkrivanje raka dojke“ Odbor je razmotrio na 24. sjednici Odbora, održanoj 10. oktobra 2022. godine.*
- *Konačan izvještaj DRI o reviziji uspjeha „Uspješnost sprovođenja Nacionalnog programa za rano otkrivanje raka dojke“ predstavili su prof.dr Branislav Radulović, senator Državne revizorske institucije, Blažo Savković, načelnik Sektora II i Svetlana Brajović, državna revizorka.*

Revizija ovog programa je imala za cilj da ocjeni da li se Nacionalni program za rano otkrivanje raka dojke sprovodio na uspješan način tokom perioda obuhvaćenog revizijom (januar 2016 – januar 2020. godine) Vrhovna državna revizija ocijenila je da zdravstveni sistem nije obezbijedio osnovne preuslove za uspješno sprovođenje Nacionalnog programa za rano otkrivanje raka dojke. U periodu od donošenja Nacionalnog programa za rano otkrivanje raka dojke 2010. godine, pa do njegovog sprovođenja 2015. godine, nije obezbijedena potrebna oprema i kadrovi, nije uspostavljen registar skrininga, nijesu donijete potrebne procedure kojima se jasno definišu obaveze i odgovornosti svih učesnika u programu i nije uspostavljen odgovarajući sistem prikupljanja i upravljanja podacima.

Kao rezultat diskusije, usvojeni su zaključci koje je Odbor za rodnu ravnopravnost uputio Ministarstvu zdravlja, Institutu za javno zdravlje Crne Gore, Kliničkom centru Crne Gore i Fondu za zdravstveno osiguranje Crne Gore.

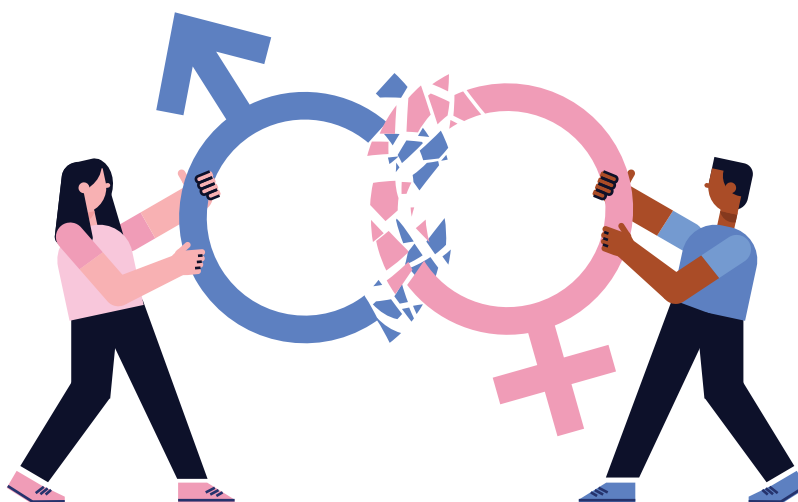

2.5. Strategija razvoja ženskog preduzetništva Crne Gore 2021-2024. godine sa izvještajem o realizaciji Akcionog plana za 2021. godinu

- *Strategiju razvoja ženskog preduzetništva Crne Gore 2021-2024. godine donijela je Vlada Crne Gore na sjednici 7. oktobra 2021. godine.*
- *Strategiju razvoja ženskog preduzetništva Crne Gore 2021-2024. godine Odbor je razmotrio na 24. sjednici Odbora, održanoj 10. oktobra 2022. godine.*
- *Strategiju razvoja ženskog preduzetništva Crne Gore 2021-2024. godine predstavili su Goran Đurović, ministar ekonomskog razvoja i turizma, Olivera Vukajlović, generalna direktorica Direktorata za unapređenje konkurentnosti u Ministarstvu ekonomskog razvoja i turizma i Snežana Pekić, šefica kabineta ministra ekonomskog razvoja i turizma.*

Strategija razvoja ženskog preduzetništva Crne Gore 2021-2024 godine predstavlja strateški dokument usmjeren ka prevazilaženju ključnih izazova u ovoj oblasti, a koji se odnose na strukturne, ekonomske i infrastrukturne prepreke. Izradi Strategije prethodila je izrada Polaznog dokumenta za izradu Strategije ženskog preduzetništva Crne Gore 2021-2024. koji sadrži sveobuhvatnu analizu postojećeg stanja ženskog preduzetništva u Crnoj Gori i implementacije politke usmjerene na osnaživanje preduzetnica.

U interesu ispunjenja navedenog, Strategijom su, utvrđeni i strateški prioriteti: Kreiranje povoljnog poslovnog ambijenta za razvoj ženskog preduzetništva; bolji pristup finansijama; obezbjeđenje potrebnih znanja i vještina; promocija, umrežavanje i zagovaranje interesa žena preduzetnica. Sastavni dio Strategije predstavlja Akcioni plan za njenu implementaciju. Kroz Akcioni plan su utvrđene konkretne aktivnosti čija realizacija treba da doprinese ostvarenju strateških ciljeva.

3. TEMATSKE SJEDNICE

17. sjednica Odbora za rodnu ravnopravnost Skupštine Crne Gore, održana je 28. februara 2022. godine - RODNO ODGOVORNO BUDŽETIRANJE U CRNOJ GORI I ULOGA DRŽAVNE REVIZORSKE INSTITUCIJE

Odbor za rodnu ravnopravnost je povodom razmatranja Predloga zakona o budžetu Crne Gore za 2022. godinu konstatovao da je neophodno nastaviti sa aktivnostima na orodnjavanju programskog budžeta, te da je potrebno da se u samom dokumentu nađu jasnije smjernice kako će pojedine potrošačke jedinice sprovoditi politike iz oblasti rodne ravnopravnosti, ali i kako se on može pratiti sa aspekta rodno osjetljivog budžetiranja. Konstatovano je da je neophodno dodatno osnažiti i bolje pozicionirati Direkciju za poslove rodne ravnopravnosti kako bi sva zakonska rješenja koja utvrđuje Vlada imala rodnu komponentu.

Takođe, nedostaje podzakonski akt koji je trebalo da donese Ministarstvo finansija i socijalnog staranja, a tiče se izvještavanja političkih subjekata o raspodjeli budžetskih sredstava za redovno finansiranje ženskih organizacija u političkim subjektima, kako bi Državna revizorska institucija mogla pratiti na koji način su ta sredstva utrošena. Ukazano je da je neophodno napraviti obrasce izvještavanja kako bi se došlo do podataka da li ima eventualnih zloupotreba olakšica za žensko preduzetništvo, u smislu da se određene firme preregistruju na ženu i na taj način apliciraju za veće subvencije.

U saradnji sa MONSTAT-om i Upravom prihoda i carina, neophodno je uraditi istraživanje o rodnom jazu u platama, što je i standard u razvijenim zemljama. Mišljenja su da bi trebalo uputiti preporuku Vladi Crne Gore da prilikom imenovanja predstavnika državnog kapitala u preduzećima gdje država ima vlasništvo bude 40% žena. Istaknuta je i važnost izmjena Zakona o javnim nabavkama, kako bi se uvela rodna dimenzija u procedure javnih nabavki. Konstatovano je da je neophodno poboljšati saradnju sa medijima, kada je u pitanju rodno odgovorno budžetiranje, kako bi bili dovoljno senzibilisani za ovu temu.

19. sjednica Odbora za rodnu ravnopravnost Skupštine Crne Gore, održana 4. aprila 2022. - MEHANIZMI PRUŽANJA PODRŠKE ŽRTVAMA TRGOVINE LJUDIMA U CRNOJ GORI

Tokom sjednice je konstatovano da pitanje trgovine ljudima predstavlja ozbiljan problem sa kojim se suočavaju sve zemlje u regionu, i ukazano na povećanu opasnost usljed aktuelnih svjetskih dešavanja, koja bi mogla dovesti do dodatnog pooštavanja ovog problema, te na potrebu temeljnog sagledavanja mehanizama koje zemlje mogu iskoristiti kako bi ovaj problem identifikovale, pratile i pružile što kvalitetniju podršku žrtvama trgovine ljudima.

Imajući u vidu da tokom prethodnog jednogodišnjeg perioda nije upriličena nijedna posjeta resornog Ministarstva finansija i socijalnog staranja javnim ustanovama koje se bave pitanjima zaštite žrtava nasilja i centrima za socijalno staranje, konstatovano je da je u narednom periodu neophodno intenzivirati komunikaciju i saradnju Ministarstva sa ovim ustanovama.

Takođe, upućen je poziv Ministarstvu finansija i socijalnog staranja da u što skorijem roku realizuje aktivnosti kojim bi se uklonili svi uočeni propusti i unaprijedila postojeća zakonska rješenja. Odbor za rodnu ravnopravnost će, u skladu sa svojom nadzornom funkcijom, pratiti stepen i dinamiku realizacije navedenih aktivnosti.

23. sjednica Odbora za rodnu ravnopravnost Skupštine Crne Gore, 18. jula 2022. godine - PRIMJENA ZAKONA O ZAŠTITI OD NASILJA U PORODICI I ANALIZA POSTOJEĆEG STANJA

Sjednica je sazvana kako bi Odbor ukazao na stanje povodom zaštite od nasilja u porodici. Tokom sjednice ukazano je na potrebu izmjene okvira koji se odnosi na krivično zakonodavstvo u oblasti zaštite od porodičnog nasilja. Saopšteno je, da je 16. februara 2022. godine, formirana radna grupa koja radi na izmjenama člana 220 Krivičnog zakonika i Zakona o zaštiti od nasilja u porodici, uz podršku Savjeta Evrope i Evropske unije. Predviđene su strože kazne za počinioce nasilja u porodici, uvođenje krivičnih djela seksualnog uznemiravanja i krivičnog djela zloupotrebe audio i vizuelnog zapisa sa seksualnim sadržajem. Najavljeno je prevazilaženje i usklađivanje razlika između krivičnog djela nasilja u porodici i prekršaja povodom nasilja u porodici.

Iznijeti su podaci o broju prekršajnih i broju krivičnih predmeta i podaci o kaznama za djela nasilja u porodici u protekle tri godine. Poražavajući su podaci o blagoj kaznenoj politici koja rezultira činjenicom da se žrtve nasilja nerado obraćaju nadležnim organima i institucijama. Zapanjujuće je da je skoro četvrtina prekršajnih i krivičnih postupaka okončana oslobađajućom odlukom nadležnog suda, a da je u više od 30% slučajeva, izrečena novčana kazna.

Zaključeno je da, i pored postojanja zakonodavnog okvira i relativno ažurnog rada nadležnih sudova, u smislu trajanja postupka, žrtve nasilja u porodici nemaju adekvatnu zaštitu i ne osjećaju se sigurno. Saopšteno je da zaštitne mjere, koje se tiču zaštite od nasilja, nijesu primjenjivane adekvatno jer je njihov procenat nizak, a žrtve nasilja su stavljene u poziciju da i ubuduće kontaktiraju sa nasilnikom. Istaknuto je da je neophodna specijalizacija sudija i tužilaca koji se bave problemom i slučajevima nasilja u porodici, kao i advokata koji bi bili spremni da pruže besplatnu pravnu pomoć žrtvama porodičnog nasilja.

Odbor je utvrdio zaključke koji su dostavljeni nadležnim organima i ostaje u obavezi da povodom nasilja u porodici organizuje konsultativna i kontrolna saslušanja resornih ministara.

25. sjednica Odbora za rodnu ravnopravnost Skupštine Crne Gore, 28. oktobra 2022. godine - UPITNICI ZA PROVJERU ORODNJENOSTI ZAKONSKIH AKATA, SA PRIMJERIMA EX-POST ANALIZE ČETIRI ODABRANA ZAKONA (ZAKON O POLJOPRIVREDI I RURALNOM RAZVOJU, ZAKON O TURIZMU I UGOSTITELJSTVU, ZAKON O NASLJEĐIVANJU I ZAKON O ZARADAMA ZAPOSLENIH U JAVNOM SEKTORU)

Na sjednici su ekspertkinje Misije OEBS-a Olivera Komar i Sanja Elezović predstavile upitnike za provjeru orodnjivosti zakonskih akata, sa primjerima ex-post analize četiri odabrana zakona (Zakon o poljoprivredi i ruralnom razvoju, Zakon o turizmu i ugostiteljstvu, Zakon o nasljeđivanju i Zakon o zaradama zaposlenih u javnom sektoru). Istaknuto je da je, iako Zakon o rodnoj ravnopravnosti propisuje obavezu da se svaki zakon i svaka javna politika kreira, tako da uzme u obzir potrebe muškaraca i žena, potrebe osjetljivih i marginalizovanih grupa, samo mali broj podzakonskih akata, strategija, akcionih planova i programa sadrži odredbe kojima se podstiče veće učešće žena u odlučivanju i pristupu resursima. Pitanja koja se odnose na zaštitu i društvenu integraciju osjetljivih i marginalizovanih grupa, regulisana su posebnim propisima i javnim politikama, a od ključne je važnosti da se tokom sprovođenja tih zakona, takođe, vodi računa o rodnoj jednakosti i zaštiti od višestruke diskriminacije.

Preporučeno je da bi Odbor za rodnu ravnopravnost trebalo da se obrati:

- Upravi za statistiku, sa zahtjevom da Uprava u svoj naredni plan rada uključi prikupljanje podataka za indikator Ciljeva održivog razvoja 5a 1, prema metodologiji Svjetskog programa hrane (FAO);
- Upravi za nekretnine, sa zahtjevom da napravi izvještaj za Odbor o distribuciji vlasništva nad raznim tipovima zemlje (prema klasifikaciji Uprave), po polu vlasnika/ce i po osnovu sticanja te imovine (kupovina ili nasljeđivanje);
- Sudskom savjetu i Notarskoj komori, sa zahtjevom da se Savjet i Komora dogovore kako će se voditi jedinstvena evidencija o izjavama o odricanju od imovine, po polu.

Takođe, Odbor bi trebalo da razmotri i na koji način bi se Notarska komora (izmjenom legislative, potpisivanjem memoranduma o saradnji i sl.) obavezala da izvještava Odbor o broju izjava o odricanju od imovine, po polu, na godišnjem nivou.

4. ŽENSKI PARLAMENT

Odbor za rodnu ravnopravnost Skupštine Crne Gore, dva puta godišnje organizuje Ženski parlament sa ciljem promocije ženskih ljudskih prava u Crnoj Gori. Tom prilikom članovi/ice Vlade Crne Gore odgovaraju na pitanja učesnica, predstavnica ženskih grupa parlamentarnih partija, kao i predstavnica civilnog društva. Skup se organizuje u okviru mjera unapređenja ženskih ljudskih prava, posebno u svjetlu procesa evropskih integracija, kao i uspostavljanja kritičkog odnosa prema ostvarenim rezultatima u toj oblasti, eliminisanja svih oblika diskriminacije i povećanja stepena posvećenosti promociji i zaštiti ženskih ljudskih prava i rodne ravnopravnosti, neophodnih za demokratski razvoj društva.

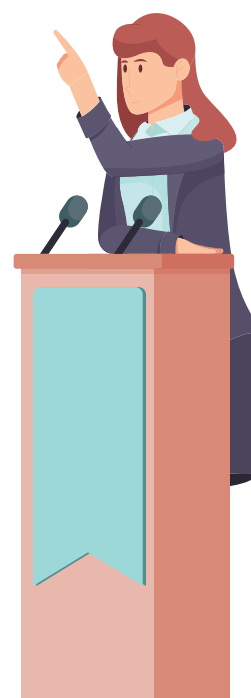
Četrnaesto zasijedanje Ženskog parlamenta

Odbor za rodnu ravnopravnost Skupštine Crne Gore organizovao je 16. maja 2022.godine 14. zasijedanje Ženskog parlamenta na temu „Institucionalni mehanizmi za rodnu ravnopravnost u Crnoj Gori“. Sjednicu je otvorila predsjednica Skupštine Danijela Đurović.

Uvodna izlaganja imali/e su: Božena Jelušić, predsjednica Odbora, potpredsjednica Skupštine Branka Bošnjak, zamjenica predsjednice Odbora za rodnu ravnopravnost Vesna Pavićević, potpredsjednica Vlade i ministarka evropskih poslova Jovana Marović, predsjednik Vlade Crne Gore Dritan Abazović, ministar ljudskih i manjinskih prava Fatmir Gjeka, Zaštitnik ljudskih i manjinskih prava Siniša Bjeković i šefica Misije OEBS-a u Crnoj Gori Dominik Vag.

Tokom sjednice, šefica ODIHR-ove jedinice za demokratsko upravljanje i rodnu ravnopravnost Julia Netesova i stručni savjetnik za rodna pitanja u OSCE/ODIHR-ovoj jedinici za demokratsko upravljanje i rodnu ravnopravnost Saša Gavrić predstavili su publikaciju „Ostvarivanje rodne ravnopravnosti u parlamentu: Vodič za parlamente u regionu OEBS-a“.

U raspravi na temu „Ženskog parlamenta“ učestvovali/e su i: Marko Kovač, ministar pravde, Nada Drobnjak, bivša predsjednica Odbora za rodnu ravnopravnost, Maša Vlaović, ministarka kulture i medija, Anđela Radovanović, Udruženje mladih s hendikepom Crne Gore (UMHCG), Biljana Pejović, načelnica Direkcije za rodnu ravnopravnost, Milena Bešić, Centar za demokratsku tranziciju, dr Irena Radović, izvršna direktorica Investiciono - razvojnog fonda (IRF), Zorica Zeković, koordinatorka za rodnu ravnopravnost u Ministarstvu javne uprave, poslanik Branko Radulović, predsjednik Kluba poslanika Demokratski front – PZP i poslanik Boris Mugoša, pridruženi član Ženskog kluba.

Petnaesto zasijedanje Ženskog parlamenta

Odbor za rodnu ravnopravnost organizovao je 15. zasijedanje Ženskog parlamenta 15. decembra 2022. godine, u toku trajanja globalne kampanje "16 dana aktivizma protiv nasilja nad ženama" na temu „Borba protiv nasilja nad ženama“. Sjednicu je otvorila predsjednica Skupštine Danijela Đurović. Uvodna izlaganja imali/e su: Božena Jelušić, predsjednica Odbora, potpredsjednica Skupštine Branka Bošnjak, Zaštitnik ljudskih i manjinskih prava Siniša Bjeković, šefica Misije OEBS-a u Crnoj Gori Dominik Vag, ministar ljudskih i manjinskih prava Fatmir Gjeka.

Tokom sjednice predstavljeni su rezultati sljedećih istraživanja u oblasti nasilja nad ženama: Istraživanje MONSTAT-a o uslovima života i bezbjednosti žena, koje je predstavila Snežana Remiković, v.d. pomoćnice direktora Uprave za statistiku, Uputstvo za prijavljivanje i procesuiranje slučajeva diskriminacije i seksualnog uznemiravanja po osnovu pola i roda na radnom mjestu koje je za potrebe Odbora izradila Misija OEBS-a u Crnoj Gori, koje je predstavio Adnan Kadribašić, konsultant OEBS-a i Istraživanje UNICEF-a „Prevenција dječjih brakova u Crnoj Gori“, koje je predstavila Nada Martinović Đurović, predstavница UNICEF-a. Načelnica Direkcije za zaštitu od rodno zasnovanog nasilja i nasilja u porodici u Ministarstvu rada i socijalnog staranja Jovana Radifković, prezentovala je najvažnije rezultate, ali i najveće izazove Crne Gore u borbi protiv rodno zasnovanog nasila i nasilja u porodici.

U raspravi na temu „Ženskog parlamenta“ učestvovali/e su: poslanik Boris Mugoša, pridruženi član Ženskog kluba, Sabina Muratović, predstavnica Bošnjačke stranke, Marina Vujačić, Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore, Biljana Zeković, SOS telefon za žene i djecu žrtve nasilja Podgorica, Nada Vojinović, fotografkinja, Maja Raičević, Centar za ženska prava, Fana Delija, Centar za romske inicijative, Hatidža Neljaj, SOS telefon za žene i djecu žrtve nasilja Ulcinj, Jovana Perućica, SOS telefon za žene i djecu žrtve nasilja Nikšić, Nada Ristanović, SOS telefon za žene i djecu žrtve nasilja Bijelo Polje, Miodrag Lekić, predsjednik Odbora za međunarodne odnose i iseljenike i Mira Saveljić, Sigurna ženska kuća.

5. AKCIONI PLAN ZA RODNO ODGOVORNU SKUPŠTINU

- Usvojen na 16. sjednici Odbora za rodnu ravnopravnost Skupštine Crne Gore, održanoj 24. januara 2022. godine.

- <https://zakoni.skupstina.me/zakoni/web/dokumenta/sjednice-radnih-tijela/3059/7812-.pdf>

Donošenje Akcionog plana za rodno odgovornu Skupštinu Crne Gore za period 2022-2024 jedna je od mjera u okviru Akcionog plana za jačanje zakonodavne i kontrolne uloge Skupštine Crne Gore. Kao prvu fazu, Misija OEBS-a je podržala izradu evaluacije prethodnog Akcionog plana, kako bi ustanovila uspješnost njegovog sprovođenja i definisala nedostake i naučene lekcije koje bi trebalo uzeti u obzir prilikom izrade novog dokumenta. Proces izrade novog akcionog plana odvijao se u četiri faze: formiranje Radne grupe za izradu akcionog plana; anketiranje poslanika/ca i zaposlenih u Skupštini, kako bi se uradila Analiza potreba; sastanci Radne grupe - definisanje prioriternih oblasti i aktivnosti za naredne dvije godine; izrada Plana aktivnosti 2022-2024.

U skladu sa preporukama Evaluacije prethodnog Plana aktivnosti i Analize stanja novi akcioni plan je sadržao iste ciljeve kao i prethodni planski dokument, i to: Unapređenje i jačanje liderstva i posvećenost konceptu rodne ravnopravnosti kroz inkluzivni pristup; Rodna uravnoteženost u političkom zastupanju kroz uravnoteženosti u brojevima i odgovornostima; Rodno odgovorno zakonodavstvo i politike koje usvaja Skupština Crne Gore; Unapređenje skupštinskih službi i infrastrukture sa ciljem dostizanja profesionalne izvrsnosti; Jačanje svijesti o rodnoj ravnopravnosti u skupštinskoj kulturi; Skupština kao zastupnica rodne ravnopravnosti. U okviru akcionih oblasti definisane su aktivnosti/mjere, indikatori efekta, polazne osnove, odgovorna lica i vremenski okvir za njihovu realizaciju. Plan je usvojen na 16. sjednici Odbora održanoj 24. januara 2022. godine, i prosljeđen Kolegijumu Skupštine.

6. UČEŠĆE CIVILNOG SEKTORA U RADU ODBORA

U toku 2022. godine, Odbor za rodnu ravnopravnost održao je 12 sjednica kojima je učestvovalo ukupno 27 predstavnika civilnog sektora i to na sljedećim sjednicama:

- 17. sjednici Odbora, održanoj 28. februara 2022. godine prisustvovala je Slavica Striković, izvršna direktorica NVO „Ženska akcija“;
- 9.sjednici Odbora, održanoj 4. aprila 2022. godine prisustvovala je Ana Jaredić, psihološkinja i koordinatorica servisa podrške žrtvama nasilja – Centar za ženska prava;
- 20. sjednici Odbora, održanoj 7. aprila 2022. godine prisustvovao je Nikola Raičević, predsjednik Skupštine „Udruženje za podršku Roma i Egipćana“, Berane;

- 22. sjednici Odbora, održanoj 24. juna 2022.godine prisustvovala je Izabela Kordić, asistentkinja na programu javnog zagovaranja, i predstavnica NVO Centar za ženska prava u Komisiji za praćenje sprovođenja Nacionalne Strategije rodne ravnopravnosti 2021-2025. godine;
- 23. sjednici Odbora, održanoj 18. jula 2022.godine prisustvovala je Maja Raičević, NVO Centar za ženska prava;
- 25. sjednici Odbora, održanoj 28. oktobra 2022.godine prisustvovala je Nikoleta Pavićević, saradnica na projektima u Institutu alternativa.
- 14. zasijedanju Ženskog parlamenta, održanom 16. maja 2022.godine prisustvovali/e su: Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore - Anđela Radovanović i asistentkinja Tijana Simović, Centar za demokratsku tranziciju - Milica Kovačević, Centar za demokratiju i ljudska prava - Milena Bešić, Centar za monitoring i istraživanje - Teodora Gilić i Centar za ženska prava - Izabela Kordić i Sara Nikezić.
- 15. zasijedanju Ženskog parlamenta, održanom 1. decembra 2022.godine prisustvovali/e su: Marina Vujačić, Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore, Nikoleta Pavićević, Institut Alternativa, Nada Ristanović, SOS telefon za žene i djecu žrtve nasilja Bijelo Polje, Hatidža Neljaj, SOS telefon za žene i djecu žrtve nasilja Ulcinj, Jovana Perućica, SOS telefon za žene i djecu žrtve nasilja Nikšić, Biljana Zeković, SOS telefon za žene i djecu žrtve nasilja Podgorica, Milena Karišik i Mira Saveljić, Sigurna ženska kuća, Maja Raičević, Centar za ženska prava, Slavica Striković, NVO Ženska akcija, Fana Delija, Centar za romske inicijative, Jelena Kulidžan, Evropska kuća, Nada Vojinović, fotografkinja kampanje koju su organizovale Delegacija Evropske unije u Crnoj Gori i Evropska kuća i Mihailo Šaranović, Udruženje psihologa.

7. OSTALE AKTIVNOSTI

U nastavku je pregled ostalih aktivnosti Odbora realizovanih tokom 2022. godine.

KONFERENCIJE		
<i>Prva Nacionalna konferencija „Ekonomsko osnaživanje žena u Crnoj Gori - Smanjenje rodnog jaza za inkluzivni postpandemijski oporavak“</i>	4. mart 2022 Podgorica, Crna Gora	Odbor za rodnu ravnopravnost, Odbor za ekonomiju, finansije i budžet i Investiciono-razvojni fond (IRF)
<i>Treća godišnja konferencija „Doprinos parlamentarne saradnje unapređenju ljudskih prava i rodne ravnopravnosti“</i>	14-16 mart 2022 Skoplje, Sjeverna Makedonija	Vestminsterska fondacija za demokratiju (WFD) i Mreža parlamentarnih odbora za ljudska prava i rodnu ravnopravnost Zapadnog Balkana (HUGEN mreža)
<i>Konferencija pod nazivom Rodna dimenzija zakona i strategija: Šta smo naučili?</i>	28. novembar 2022 Podgorica, Crna Gora	Institut alternativa uz finansijsku podršku Ministarstva ljudskih i manjinskih prava Crne Gore.
<i>Regionalna konferenciji žena parlamentarki</i>	14-16. decembar 2022. Tirana, Albanija	Misije OEBS-a na Zapadnom Balkanu i Kancelarija OEBS-a za demokratske Institucije i ljudska prava (ODIHR).
<i>Konferencija o zabrani diskriminacije osoba s invaliditetom</i>	27. i 28. decembar 2022. Podgorica, Crna Gora	Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore (UMHCG)

Odbor za rodnu ravnopravnost - Godišnji izvještaj o radu za 2022. godinu

SASTANCI	
Sastanak na temu „Rodni aspekti prostornog planiranja“	18. april 2022.
Sastanak na temu „Uloga Državne revizorske institucije u oblasti rodne ravnopravnosti i rodno odgovornog budžetiranja“	15. februar 2022.
Sastanak o položaju žena u oružanim snagama Zapadnog Balkana	5. april 2022.
Sastanak predsjednice Odbora za rodnu ravnopravnost sa šeficom Misije OEBS-a u Crnoj Gori	10. maj 2022.
Sastanak sa predstavnicima/cama UN-a	23. jun 2022.
Sastanak sa predstavnicima Kancelarije Svjetske banke na temu „Napredak postignut u podsticanju rodne ravnopravnosti i preostalim izazovima u daljem unapređenju rodne ravnopravnosti u zemlji, sa ciljem ažuriranja Procjene rodne ravnopravnost, aktivnosti koju redovno sprovodi Svjetska banka“	29. septembar 2022.
Sastanak o rodno odgovornom budžetiranju	12. oktobar 2022.
RADIONICE	
„Rodno odgovorno budžetiranje – priprema i popunjavanje budžetskih obrazaca“.	24. noembar 2022.
OKRUGLI STO	
„Unapređenje političkog učešća žena u Crnoj Gori“, organizovan u saradnji sa Misijom OEBS-a i ODIHR-a	17. maj 2022.
IZLOŽBE	
Izložba mladih umjetnika pod nazivom „Portfolio nenasilja“.	8. mart 2022.

*Izvještaj pripremio:
Sekretarijat Odbora za rodnu ravnopravnost*

*Datum:
Januar 2023. godine*

*Sekretarka Odbora:
Angelina Šaranović*

*Predsjednica Odbora:
Božena Jelušić*